

CEL PROJEKTU

Celem projektu jest zbadanie zjawiska aktywności kapel muzycznych na obszarze centralnych ziem polskich w pierwszych dekadach XIX wieku (1795–1830) w kompleksowy sposób z uwzględnieniem kontekstów. W ramach proponowanego projektu zanalizowana zostanie szeroka reprezentacja zespołów katedralnych, kolegiackich, parafialnych i klasztornych, które istniały na początku XIX wieku, pod względem ich finansowania, organizacji, zatrudnianych muzyków, współpracy i repertuaru. Uwzględniony zostanie kontekst społeczny, polityczny i religijny. Projekt wypełni lukę między Złotą Erą kapel (XVIII wiek) a muzyką kościelną po ich zaniknięciu (koniec XIX wieku). Odpowie na pytania dotyczące: zmierzchu epoki kapel kościelnych, wpływu nowego porządku politycznego na ziemiach polskich na muzykę religijną, zmian w finansowaniu i repertuarze zespołów, różnic w funkcjonowaniu różnych typów kapel. Szacowany przedział czasowy badany w ramach projektu to lata 1795–1830. Brane pod uwagę terytorium można ogólnie określić jako obszar tzw. Kongresówki, z Warszawą jako formalną i kulturalną stolicą oraz prowincjami położonymi wokół głównych miast o znaczeniu historycznym, takich Lublin, Płock, Kalisz, Radom, Włocławek, Piotrków, Kielce czy Sandomierz, z zastrzeżeniem, że zarówno granice polityczne Polski, jak i granice diecezji polskich ulegały w omawianym okresie częstym zmianom.

POWODY PODJĘCIA TEMATU

Zjawisko tzw. kapel, czyli zespołów muzycznych, które funkcjonowały przy danym dworze lub kościele, stanowiąc rozrywkę na żywo dla dworu czy uświetnienie liturgii w kościołach, uważa się za jedno z najistotniejszych zjawisk kulturowych w historii muzyki polskiej. Jednak badania nad kapelami przez długi czas postrzegano jako wymagające i problematyczne ze względu na brak dokumentacji, rozproszone źródła, oraz problemy z dostępem do materiału nutowego. Przez dziesięciolecia badacze koncentrowali się na szczegółowych studiach nad poszczególnymi zespołami; dopiero niedawno, dzięki wdrożeniu nowych metodologii (takich jak kwerendy internetowe) i archiwom cyfrowym ukazały się pierwsze syntezy i monografie dotyczące polskiej muzyki kościelnej XVIII wieku i jej poszczególnych elementów. Niemniej jednak początek XIX w. pozostaje luką w kompleksowych badaniach nad rzymskokatolickimi kapelami kościelnymi, którą wypełnienie pozwoli na ukazanie procesów i przemian w muzyce religijnej. Co więcej, planowane badania przyczynią się do poszerzenia wiedzy nt. kultury muzycznej na terenach polskich i w Europie Centralnej na początku XIX wieku, pokazując rolę Kościoła w życiu muzycznym i transformacje, jakim w tym czasie podlegał styl muzyczny.

SPODZIEWANE REZULTATY

Badania zostaną oparte trzech hipotezach badawczych. 1) W danym okresie kultura muzyczna rzymskich katolików wchodzi w fazę kryzysu, który z kolei prowadzi do jej istotnej transformacji. Zgodnie z tą hipotezą, zaniknięcie przestarzałych form życia muzycznego doprowadził do stopniowego powstawania nowych form mecenatu i muzykowania, odpowiadających nowym potrzebom i postawom społecznym. Z kolei przemiany te doprowadziły do powstania XX-wiecznej formy muzyki kościelnej o cechach inkluzywności i angażujących lud w liturgię. 2) W omawianym okresie istniały wyraźne różnice między funkcjonowaniem kapel różnego typu. Przyjmuje się, że większość kapel działających przy kościołach prowadzonych przez zakonników ulegała sukcesywnej likwidacji, kapele parafialne bardzo powoli zmniejszały liczbę muzyków i redukowały fundusze, a zespoły związane z kolegiatami kontynuowały swoją działalność mimo malejącej popularności tego typu muzyki kościelnej. 3) W zakresie repertuaru XIX-wiecznych kapel kościelnych zakłada się, że z jednej strony w utworach kompozytorów lokalnych powinien pojawiać się pierwiastek tzw. polskości, z drugiej zaś widoczne powinny być wpływy utworów obcych autorstwa popularnych w tym czasie kompozytorów czeskich czy austriackich. Takie tendencje powinny być zatem obecne w zachowanych źródłach.

Przewiduje się, że wszystkie trzy hipotezy zostaną zbadane oraz potwierdzone lub odrzucone, w całości lub częściowo. W trakcie realizacji projektu wyniki zostaną opublikowane w formie trzech artykułów naukowych w renomowanych czasopismach muzykologicznych. Autorka weźmie również udział w dwóch konferencjach naukowych w Polsce i za granicą. Przygotuje także i opublikuje dwie edycje źródłowo-krytyczne utworów reprezentujących repertuar wczesnodziewiętnastowiecznych kapel.